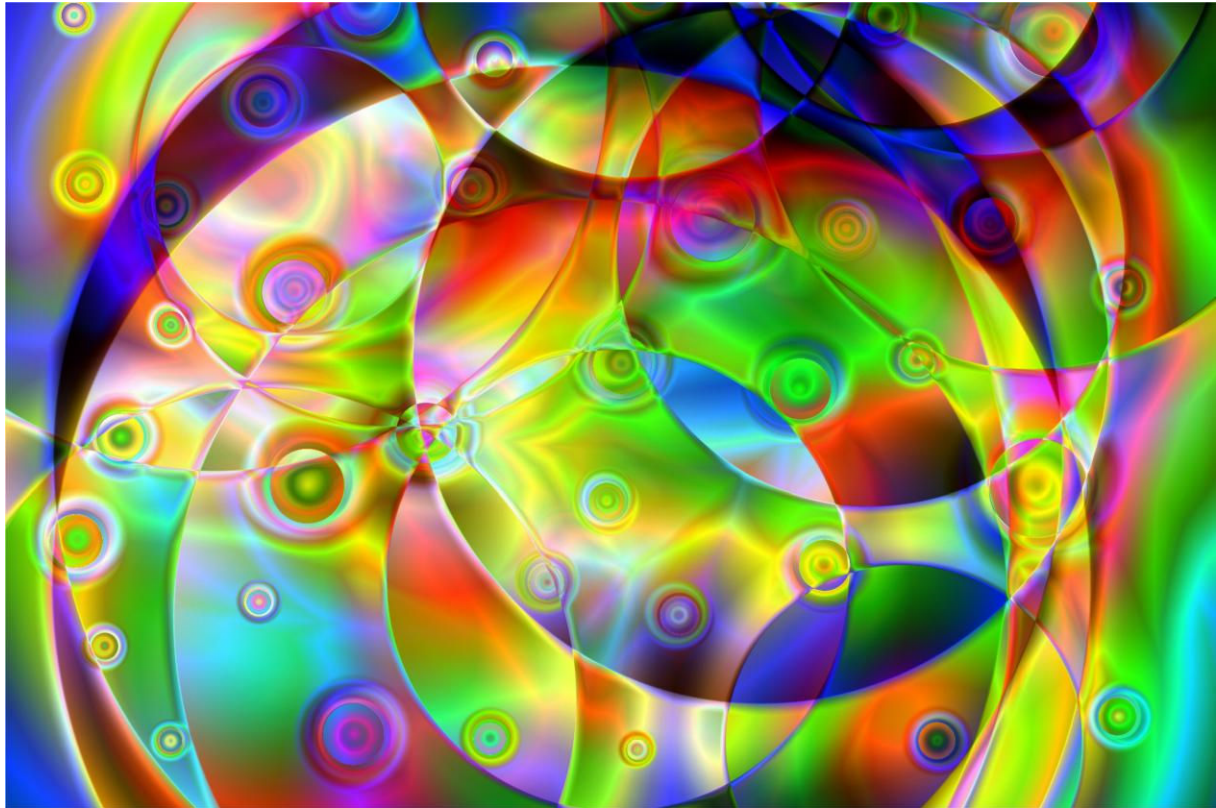

INFANTILNA LIKOVNOST V GENIJU GABRIJELA STUPICE

Vladimir Gajšek

Odlomek osnutka za likovnokritički premislek o slikah Gabrijele Stupice

Gabrijel Stupica (21. marec 1913, Dražgoše - 19. december 1990, Ljubljana) je bil infantilno nenevaren, zato v težkih temnih ali svinčenih časih zaplombirano vasezaprtega jugosocializma tudi po svoje sprejemljiv. Upoštevek tokratne butične razstave v ljubljanski elegantno izbrani galeriji Zala, kjer je kataložno umetnostnozgodovinsko-kritičsko besedo v kratkem prispevala Nadja Zgonik, razstira pogled v ustvarjalnost Gabrijele Stupice glede na jugoslovanščino hrvaške in delno slovenske likovnosti, primeroma Ljuba Babića, in Vladimirja Becića, Marina Tartaglie, sicer pa zglede El Greca, Francisca Goye ali Diega Velázqueza – na modernistične načine slogovno, čeprav povsem izključno različno od Pabla Picassoja. Tako je postal primeroma znan sprva po avtoportretnih modernističnih podobah, kjer je samopodoba likovno pre/usmeril v domnevo samospoznanja na višji, duhovni, pa vendar v temelju subjektivnosti na kakor infantilizirani ravnini.

Če gre za freudovsko psihologizirano, kakorkoli še upravičeno razlago avtoportreta, tedaj se kaže vprašanje lastnega obraza ali celopostavno v slikarijah in zlasti v grafiki, risbi, akrilu, olju, mešani tehniki (kolažno), celo v video-posnetkih ali fotografijah tako, da terja ustreznost odgovora glede na starostno dobo, primeroma mladinski Rembrandtovi avtoportreti, na mladeniško in zrelo dobo, primeroma Rembrandtovi avtoportreti v odrasli dobi, ali lastne podobe v starosti - primeroma starostni Rembrandtovi avtoportreti: - videnje sebe je lahko po obdobjih vselej le izraz umetnikove osebe in osebnosti v ustvarjalnih fazah in po barvitosti, je, preprosteje rečeno, njegovo ogledalo duše; celo več, tudi ko se primeroma Gabrijel Stupica naslika stilizirano s hčerjo - Lastni portret s hčerko (1956) - ali z žensko in katero drugo postavbo, ostaja

istost sebstva sebi podobna tako, da se ne odreče pravzaprav **psihološkemu portretu**, saj je mogoče razbrati prav s takih podob vrsto duševnih premikov ali situacij, v katerih se izraža osebnost integralno, torej celostno, vendar izvzeto zase kot individualnost.

Ker spada Gabrijel Stupica nedvomno med pri/znana imena slovenske in jugoslovanske likovnosti v modernem 20. stoletju, je toliko pomembnejše, da je likovnik ostal zvest svojim stilskim nazorom ali likovnorešitvenim prepričanjem, po katerih je pokazal, da zna ne le slikati, ampak prav novo ustvarjalno kot modernistično sebiuveljavljeno voljo, ki pa ni nikakor samovolja, je le umik vase.

Z Gabrijelom Stupico se pojavlja tudi razmerje med umetnikom kot osebo in svojim notranjim okoljem, v katerem se spet in znova odstira otroštvo – kakor v študiju lastnega razvoja, čeprav drugače od Paula Kleeja, ki je v delavnici slikanja na steklo v letih 1922/24 imel bauchausovski tečaj Osnovni likovni pouk o ploskvah / Elementare Gestaltungslehre der Fläche, kjer je pojasnjeval elementarno oblikovalno pravilo ploskev, ali v obsežno likovno pritegljivi knjigi Pedagoška skicirka / Pädagogisches Skizzenbuch“ (1925); umetnostnoteoretska in estetska spoznanja je Gabrijel Stupica sproti vnašal v svoje slikarsko ustvarjanje. Ko je bil Gabrijel Stupica omenjen v krogu mlajših likovnikov v začetku 21. stoletja ali ob omenjeni razstavi, so brž začeli "slovensko" govoriti o – Mariju Preglju ali o Antonu M. Kosu ali celo o grafičnem Francetu Miheliču..., sicer pa so se strinjali, da Gabrijel Stupica gotovo spada med še vedno znana imena slovenske moderne likovnosti – pri tem je bilo kakor zamolčano, da se je Gabrijel Stupica po likovnem zagrebškem študiju vrnil v Ljubljano, kjer je bil profesor za slikanje na ALU, tam do priznanih let pokojninske delovne dobe s strani SPIZ v Ljubljani, leta 1977, tudi dvakrat rektor. V primeru, da bi SPIZ sčrtala iz Stupičevega življenja umetniško ustvarjalnost, si pokojnine ne bi pri/sluzil, ker pa je bil uradno potrjen v akademsko urejeni zaposlenosti, si je lahko pokojnino celo pridobil, ne glede na umetniškoustvarjalni status, torej le formalno in birokratsko – kar priznava največ prav likovna generacija tudi slovensko v 21. stoletju.

Dejstvo, da je bil akad. slikar Gabrijel Stupica večš slikanja in sploh slikarskih tehnik, ne bi smelo biti ovira za demistifikacijo slikarstva kot takšnega: da je znal, umel in bil večš prerisati/preslikati na primer časopisje, je stvar, ki jo znajo tudi v višjih razredih osnovnih šol ali srednješolsko šablonsko, kar kaže, da se je slikar "kolažno" videzno potrudil: tudi samo rastriranje Stupičevih slik kaže na mnogoličje slikarsko uporabljenega materiala in gradivo za gradnjo slike in slik. Zato privlačnost Stupičevih slik ni v golem likovnem znanju ali v modernističnem kakor "realizmu" skozi vnos figuralike, marveč je v odmiku od vsega slednjega na novi ravni, v subjektivaciji, koder je genijalno uspel pričarati svoje osebnostno avtorstvo slogovno scela po svoje: vse Stupičevo slikarstvo je vseskozi celostna umetnina / Gesamtkunstwerk.

Kaj je potemtakem v osebi in slikah in risbah Gabrijela Stupice akademskega – mar bi govorili prav tukaj o infantilizmih, ki so se zadržli življenjsko v podobo modernega časa in sploh modernističnega sprejetja tudi družbene resničnosti? Kako je s spolom slik, kjer so neveste postavljene ob mednožje moškega lika tako, da z roko nakazujejo smer k plodilu? – in to celo kdaj ocvetličeno, kar je znak vaginalnosti, češ, kdo bo ubral cvet? Tovrstni akademizmi so stupičevsko razvidno pristni, po njih najprej zaznamo Gabrijela Stupico – avtorsko izvirno, genijalno, neposnemljivo.